

Concept and legal analysis of the crime associated with criminal termination of pregnancy (abortion)

Shukhratjon KHAYDAROV¹

Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 2024

Received in revised form

28 February 2024

Accepted 20 March 2024

Available online

15 April 2024

Keywords:

crime,
fetus,
abortion,
victim,
obstetrician-gynecologist,
criminal liability,
risk,
medical care,
life,
health,
bodily injury,
subject,
punishment.

ABSTRACT

This article reveals the concept and characteristics of the crime associated with criminal abortion and also provides a legal analysis of this type of crime. Based on scientific analysis, national laws, and legal documents are reviewed, as well as several declarations related to the protection of reproductive health and the rights of pregnant women from various attacks. In addition, artificial termination of pregnancy outside of medical institutions is discussed in the context of criminal abortion, and medically possible cases of artificial termination of pregnancy, which are opinions expressed by legal researchers based on scientific and comparative analysis.

2181-1415/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss3/S-pp49-56>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyati tushunchasi va yuridik tahlili

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

jinoyat,
homila,
abort,
jabrlanuvchi,
akusher-ginekolog shifokor,
jinoiy javobgarlik,
xavf,
tibbiy yordam,

Mazkur maqolada jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyati tushunchasi va o'ziga xos belgilari, jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyatining yuridik tahlili bayon qilingan. Shuningdek homilador ayollarni reproduktiv salomatligi va huquqlarini turli tajovuzlardan himoya qilish masalasi bo'yicha milliy qonunlar va qonun osti hujjatlar hamda bir qancha deklaratsiyalar ilmiy tahlil asosida yoritilgan.

¹ Doctor of Philosophy in Law (PhD), Acting Professor, Department of Criminal law, Criminology and Anti-corruption, Tashkent State University of Law. E-mail: Xaydarovshuxrat@mail.ru

hayot,
sog'liq,
shikast,
subyekt,
jazo.

Bundan tashqari, jinoiy ravishda homila tushirish (abort)da tibbiy muassasadan tashqari joyda homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish, sun'iy ravishda homilani tushirish tibbiy nuqtai nazardan mumkin bo'lgan hollar huquqshunos olimlar tomonidan bildirilgan fikrlar ilmiy, qiyosiy tahlillar asosida o'rganilgan.

Понятие и правовой анализ преступления, связанного с криминальным прерыванием беременности (аборт)

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

преступление,
плод,
аборт,
потерпевший,
акушер-гинеколог,
уголовная
ответственность,
риск,
медицинская помощь,
жизнь,
здоровье,
телесное повреждение,
предмет,
наказание.

В данной статье раскрываются понятие и характеристика преступления, связанного с криминальным абортom, а также проводится правовой анализ данного вида преступления. Основываясь на научном анализе, рассматриваются национальные законы и правовые документы, а также ряд деклараций, касающихся защиты репродуктивного здоровья и прав беременных женщин от различных посягательств. Кроме того, обсуждается искусственное прерывание беременности вне медицинских учреждений в контексте криминального аборта, возможные с медицинской точки зрения случаи искусственного прерывания беременности, представляющие собой мнения, высказанные юристами-исследователями на основе научного и сравнительного анализа.

Homila tushirish (abort) ayolning reproduktiv sog'lig'i, tanlovi va huquqi bilan bog'liq masala hisoblanadi. "Reproduktiv salomatlik nasl qoldirish va ushbu sohada mustaqil qaror qabul qilish huquqini nazarda tutuvchi shaxs sog'lig'ining muhim jihati hisoblanadi".

Reproduktiv salomatlik insoniyat taraqqiyotining asosi sifatida alohida muhofaza etiladi. Reproductive salomatlikka tajovuz qilish ikki tomonlama zarar yetkazadi, alohida shaxs sog'lig'iga zarar yetkazish bilan bir qatorda, mamlakatdagi demografik muhitga, ijtimoiy institutlar rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

"Reproduktiv salomatlik – bu jismoniy, aqliy va ijtimoiy barqaror holati bo'lib, nafaqat nasl qoldirish qobiliyatini, balki unga shart-sharoit yaratuvchi omillarni ham qamrab oladi. Reproductive salomatlik tushunchasidan bir guruh huquqlar kelib chiqadi: ushbu sohada axborot olish huquqi; sog'liqni muhofaza qilish sohasida tegishli xizmatlardan foydalanish huquqi va b.q."

Reproduktiv huquqlar milliy va xalqaro hujjatlarda kafolatlangan. Xususan, yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida har kimning yashash (25-modda), sog'lig'ini saqlash huquqiga (48-modda) egaligi, onalik, otalik va bolalik davlat tomonidan muhofaza qilinishi (78-modda) belgilangan [1].

Homilador ayollarni reproduktiv salomatligi va huquqlarini turli tajovuzlardan himoya qilish masalasi 1948-yilgi Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi [2], 1950-yilgi "Tibbiy abortlar to'g'risida"gi Deklaratsiya, 1993-yilgi "Ayollarga nisbatan

zo'rlikni tugatish to'g'risida"gi Deklaratsiyada o'z aksini topgan. Ushbu hujjatlarda davlatning ayollarga nisbatan zo'ravonlik harakatlarining oldini olish, tergov qilish, jabrlanuvchilarning huquqlarini himoya qilish va aybdorlarni jazolashga munosib darajada e'tibor qaratishi shartligi belgilab qo'yilgan.

1994-yilgi Kair konferensiyasida [3] ham reproduktiv salomatlikni muhofaza qilishga "reproduktiv salomatlikni ushbu sohadagi muammolarning oldini olish va hal qilishga qaratilgan usul, texnologiya va xizmatlar majmui" sifatida ta'rif beriladi. Ularda reproduktiv salomatlikni muhofaza qilish davlat siyosatining muhim yo'nalishi bo'lishi kerakligi hamda davlat miqyosida ularni yuridik ta'minlash majburiyati belgilanishi lozimligi nazarda tutilgan.

Mutaxassislarning fikricha, har yili dunyoda 50 mln ga yaqin abortlar amalga oshiriladi, shundan uchdan bir qismi noqonuniy bo'ladi. Har ming kishiga abortlar soni Germaniyada – 5,1, Avstriyada – 7,7, Fransiyada – 13,87, Rossiya Federatsiyasida – 83 ta to'g'ri keladi. Shu o'rinda, rivojlanayotgan mamlakatlarda abortlar soni bir xil darajada saqlanmoqda – har ming nafar ayolga taxminan 37 ta abort. Statistika ko'ra, noqonuniy bola oldirish amaliyotda bu raqamlarga hech qanday ta'sir ko'rsatmaydi, chunki homiladorlikdan qutulishni istagan ayollarni abortning qonunga zid ekanligi to'xtatib qololmaydi [4].

Ushbu jinoyat bo'yicha statistik ma'lumotlar tahlili kamayish tendensiyasini ko'rsatmoqda. Xususan, jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyati 2014-yilda – 9 ta (17 nafar shaxs), 2015-yilda – 20 ta (29 nafar shaxs), 2016-yilda – 10 ta (17 nafar shaxs), 2017-yilda – 11 ta (12 nafar shaxs), 2018-yilda – 11 ta (27 nafar shaxs), 2019 yilda – 6 ta (6 nafar shaxs), 2020 yilda – 3 ta (3 nafar shaxs), 2021-yilda – 1 ta (1 nafar shaxs), 2022-yilda – 3 ta (6 nafar shaxs) sodir etilgan [5].

Homila tushirish (abort) ayolning sog'lig'i uchun xavfli taomil bo'lib, malakali mutaxassis shifokorning qat'iy nazorati ostida va zarur shart-sharoitlarda bajarilishi lozim. Boshqacha aytganda, homilador ayol o'zining sog'lig'iga ehtimoliy zarar yetkazishga ruxsat beradi hamda davlat xavf ehtimolini kamaytirish uchun bunday faoliyatni amalga oshirishga faqatgina mutaxassis – akusher-ginekolog shifokorga ruxsat beradi. Shu bilan birga davlat zarur malakaga ega bo'lmagan shaxslarga homila tushirish (abort) amaliyotini o'tkazishni taqiqlaydi.

Homila tushirish (abort) amaliyoti qonunchilikda taqiqlanmagan, faqat uni amalga oshirishda muayyan talablarga rioya etilishi talab etiladi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash vazirining 2020-yil 12-iyundagi 124-son buyrug'iga asosan tasdiqlagan Homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatishni amalga oshirish tartibi to'g'risidagi nizomning [6] 2-bandiga muvofiq, homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish akusherlik-ginekologik muassasa tomonidan er va xotinning yozma roziligi bilan, er bo'lmagan taqdirda ayolning o'z roziligi yoki ota-onasining roziligi yoxud u voyaga yetmagan yoki muomalaga layoqatsiz bo'lgan taqdirda boshqa qonuniy vakillarining homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatishni qo'llash bo'yicha ixtiyoriy rozilik arizasiga asosan amalga oshiriladi. Ayol homiladorligini sun'iy ravishda to'xtatish yashash manzili yoki doimiy yashash joyi yohud vaqtincha turgan joyi bo'yicha ro'yxatga olingan akusherlik-ginekologik muassasasida amalga oshiriladi.

Tibbiy muassasadan tashqari joyda homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish, sun'iy ravishda homilani tushirish tibbiy nuqtai nazardan mumkin bo'lgan hollarda ham jinoiy javobgarlikni keltirib chiqaradi. Homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish

homiladorlikning muddati va homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish usuliga ko'ra ambulator yoki statsionar sharoitda o'tkaziladi. Homiladorlikning o'n ikki haftagacha bo'lgan muddatida homiladorlikni sun'iy ravishda dori vositalari bilan to'xtatish birlamchi ambulator-poliklinikada, jarrohlik usuli bilan to'xtatish akusherlik-ginekologik muassasa qoshidagi ambulator-poliklinikada ambulator sharoitda amalga oshiriladi.

Homilador ayolda yuqori xavfli yondosh kasalliklar yoki homilador ayolning hayotiga xavf soluvchi tibbiy ko'rsatmalar bo'lganda homiladorlikning o'n ikki haftagacha bo'lgan muddatida homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish qanday usulda bo'lishidan qat'i nazar tibbiyot muassasasining ginekologiya bo'limida statsionar sharoitda amalga oshiriladi.

Homiladorlikning o'n ikki haftadan yigirma ikki haftagacha bo'lgan muddatida homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish qanday usulda bo'lishidan qat'i nazar tibbiyot muassasasining ginekologiya bo'limida, homiladorlikning yigirma ikki haftadan keyingi muddatlarida homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatish qanday usulda bo'lishidan qat'i nazar tibbiyot muassasasining akusherlik bo'limida statsionar sharoitda amalga oshiriladi.

Homiladorlikni sun'iy ravishda to'xtatishga quyidagi holatlar mavjud bo'lsa yo'l qo'yilmaydi: a) og'ir yoki o'rtacha og'ir kechadigan so'zak, jinsiy a'zolarining yallig'lanish jarayonlari, joylashgan joyidan qat'i nazar yiring o'choqlari, og'ir kechadigan yuqumli kasalliklar va boshqa shu singarilar mavjudligida; b) homilaning 12 haftalikdan katta ekanligida; v) avvalgi abortdan keyin 6 oy o'tmasdan abort qildirish, shuningdek abortni amalga oshirishga doir yo'riqnomada nazarda tutilgan boshqa holatlarda tibbiy nuqtai nazardan abort mumkin emas.

Qonunchilik tahlili homilani sun'iy ravishda tushirish (abort) quyidagi talablarga javob berishi lozimligini ko'rsatmoqda:

1) homilani muddati bilan bog'liq talablar. Ya'ni, homilani sun'iy ravishda tushirish (abort) homila 12 haftalik bo'lganiga qadar amalga oshirilishi mumkin. Aynan ushbu davr oralig'ida homilador ayol onalik masalasini mustaqil hal qilishga haqli bo'ladi;

2) homilani sun'iy ravishda tushirish (abort) amaliyotini o'tkazish joyiga qo'yilgan talablar. Ya'ni, ushbu tibbiy amaliyot faqatgina tibbiy faoliyat, shu jumladan, akusherlik va ginekologiya ishi bilan bilan shug'ullanish huquqiga ega bo'lgan tibbiyot tashkilotlarida amalga oshirilishi lozim;

3) homilani sun'iy ravishda tushirish (abort) amaliyotini o'tkazish subyektiga qo'yilgan talablar. Ya'ni, ushbu tibbiy amaliyot faqatgina tegishli ixtisoslik bo'yicha oliy tibbiy ma'lumotga ega shifokorlar tomonidan amalga oshirilishi zarur;

4) ayolning roziligiga qo'yilgan talablar. Ya'ni, homilador ayol homilani sun'iy ravishda tushirish (abort) amaliyoti va uning oqibatlari haqida xabardor qilingani holda uni o'tkazishga rozi bo'lishi lozim.

Guvohi bo'lganimizdek, homila tushirish (abort) qonuniy yoki noqonuniy bo'lishi mumkin, noqonuniy homila tushirish (abort) esa, o'z navbatida jinoyat, ma'muriy yoki intizomiy qilmish belgilariga ega bo'lishi mumkin. Masalan, sun'iy homila tushirish (abort) huquqiga ega bo'lgan shaxs tomonidan bu ishlarni amalga oshirishning qoida va talablariga rioya etmaslik homilador ayolning solig'iga shikast yetkazmasa, uning harakatlari intizomiy javobgarlik choralariga sabab bo'ladi.

“Noqonuniy homila tushirish (abort) homilador ayolning yoki uchinchi shaxslarning ongli harakatlari natijasi hisoblanadi. Homilador ayolning o'zi tomonidan sun'iy homila tushirish (abort) javobgarlikka sabab bo'lmaydi, chunki bu o'zini sog'lig'iga zarar yetkazish sifatida baholanadi”.

Insonparvarlik nuqtai nazaridan jinoiy ravishda abort qildirgan, shuningdek, homilani o'zi sun'iy tushirgan ayollar jinoiy javobgarlikka tortilmaydi. Aksincha, homilador ayol jinoiy ravishda homila tushirish (abort)da jabrlanuvchisi sifatida ko'riladi. Shuni inobatga olish lozimki, jinoiy ravishda homila tushirish (abort) zarar yetkazishga jabrlanuvchi roziligi talab qilinadigan kam sonli jinoyat tarkiblaridan biri. Shu munosabat bilan shaxsni unga tegishli bo'lgan nomoddiy huquqlardan voz kechishdagi mustaqilligi doirasi masalasiga aniqlik kiritish lozim. "Boshqacha aytganda, ommaviy va xususiy manfaatlar to'qnashuvi ro'y beradi. Homilador ayol o'z sog'lig'iga tegishli malakaga ega bo'lmagan shaxs tomonidan zarar yetkazish ehtimoliga rozilik beradi, o'z navbatida davlat bunday shaxslarga sun'iy homila tushirishga ruxsat bermaydi".

Ushbu holatlarni inobatga olib, ayrim huquqshunos olimlar "ushbu jinoyatni sodir etishda ayol o'z sog'lig'iga shikast yetkazishga rozi bo'lishini inobatga olib, uni dekriminalizatsiya qilishni" taklif etadilar. Biroq, ushbu fikrga qo'shilib bo'lmaydi, chunki "homila tushirish (abort) jarayonida ayolning hayoti va sog'lig'i xavf ostida qoladi, unga zarur tibbiy yordam vaqtida ko'rsatilmagan taqdirda esa, bunday xavf yanada kuchayadi".

Shu bilan birga "homila tushirish (abort) sun'iy yoki o'zboshimchalik bilan sodir etilishi mumkin. O'zboshimchalik bilan homila tushirish (abort) ayolning xohish-istagisiz va tashqi aralashuvsiz yoki tibbiy ko'rsatmalar bo'yicha amalga oshiriladi".

Jinoiy ravishda homila tushirish (abort)ning yuridik tahlilini jinoyat obyektidan boshlash lozim.

M.H. Rustambaev ushbu jinoyatning obyektini "homilador ayolning (homilaning emas) hayoti va (yoki) sog'lig'ining xavfsizligini ta'minlash borasidagi ijtimoiy munosabatlar" deb hisoblaydi [7].

O.S. Kapinus va V.N. Dodonovlar [8] yozishicha, "jinoiy ravishda homila tushirish (abort)ning obyeksi bo'lib, shaxsning sog'liqqa bo'lgan huquqini amalga oshirish xavfsizligini ta'minlovchi ijtimoiy munosabatlar hisoblanadi".

Yana bir guruh mualliflar yozishicha esa, "ushbu jinoyatning obyeksi homilador ayolning hayoti va sog'lig'i hisoblanadi. Jinoyat obyektiv tomoni aybdorning homilani tushirishga qaratilgan faol harakatlarida namoyon bo'ladi. Homila tushirish usullari turlicha bo'lishi mumkin bo'lib, ular jinoyatni malakalashga ta'sir ko'rsatmaydi".

A.A. Allanovanning fikricha esa, "jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyatining obyeksi homilador ayolning (homilaning emas) hayoti yoki sog'lig'ining xavfsizligini ta'minlash borasidagi ijtimoiy munosabatlar hisoblanadi" [9].

Ushbu jinoyatning obyektiv tomoni esa, davolash muassasalaridan tashqari joylarda yoki tibbiy nuqtai nazardan mumkin bo'lmagan holda (shifokor akusher yoki ginekolog tomonidan) yoki har qanday tarzda (shifokor akusher yoki ginekologdan boshqa har qanday shaxs tomonidan) sun'iy ravishda homila tushirish orqali sodir etilishi mumkin.

Bu borada O.S. Kapinus va V.N. Dodonov[8]larning yozishicha, "noqonuniy homila tushirish (abort) – zarur tibbiy tayyorgarlikka ega bo'lmagan shaxslar tomonidan homilani tibbiy muassasadan tashqarida sun'iy tushirish; homiladorlikni tushirish mumkin bo'lgan muddatga rioya etmaslik; homilani homilador ayolning rozilgisiz tushirish".

"Jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyatining obyektiv tomoni homilani tushirishga qaratilgan har qanday harakatlarda ifodalanadi. Jinoyat shaxs tomonidan homilani tushirish (abort)ga qaratilgan harakatlarning boshlanishi bilan bog'liq".

“Jinoiy ravishda homila tushirish (abort) – formal tarkibli jinoyat bo‘lib, homila ona bachadonidan chiqqan vaqtdan boshlab tamom bo‘lgan hisoblanadi. Unga qadar bo‘lgan bosqichda faqatgina jinoiy ravishda homila tushirish (abort)ga suiqasd qilish haqida so‘z borishi mumkin. Basharti, abort jarayonida yorug‘ dunyoga tirik bola tug‘ilsa hamda hayotdan mahrum etilsa, qilmish qo‘shimcha ravishda qasddan odam o‘ldirish bilan ham malakalanishi lozim bo‘ladi”.

“Sun‘iy homila tushirish (abort) huquqiga ega bo‘lgan shaxs tomonidan belgilangan qoida va talablarga rioya etish jinoiy javobgarlikni istisno etadi. Basharti, bunday shaxs sun‘iy homila tushirish (abort) qoidalarini buzib, homilador ayolning sog‘lig‘iga zarar yetkazsa yoki o‘limiga sabab bo‘lsa, uning qilmishi JKning hayotga, sog‘liqqa qarshi jinoyatlari uchun javobgarlik belgilangan normalari bo‘yicha javobgarlikka tortiladi”.

“Jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyatini malakalashda jinoyat sodir etilgan joy – davolash muassasalaridan tashqari joylar jinoiy javobgarlikka tortishning muhim sharti sifatida nazarda tutilgan”.

Jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyatining subyekti bo‘lib, shifokor akusher yoki ginekolog (JK 114-moddasi birinchi qismi) yoxud

16 yoshga to‘lgan, tegishli ixtisoslik bo‘yicha oliy tibbiy ma‘lumotga ega bo‘lmagan shaxs (JK 114-moddasi ikkinchi qismi) hisoblanadi.

Demak, jinoyat qonunida jinoiy javobgarlikni tibbiy jarrohlik amaliyoti bilan emas, balki uni o‘tkazish shartlari (asoslari) yo‘qligi (masalan, homila muddati 12 haftadan oshishi) hamda ayblanuvchi shaxsi – tegishli tibbiy ma‘lumotga ega bo‘lmagan shifokor yoki tibbiy ma‘lumotga ega bo‘lmagan shaxs (ikkinchi qismi) bilan bog‘laydi.

Sud-tergov amaliyotini o‘rganish jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyati natijasida homila nobud bo‘lmasligi ham mumkinligini ko‘rsatmoqda. Ya‘ni, shaxsning homilaning tug‘ilishini tezlashtirish bo‘yicha harakatlari, basharti, sudlanuvchining va jabrlanuvchining homilani nobud qilish niyati bo‘lmagan taqdirda ham JK 114-moddasi bilan kvalifikatsiya qilingan.

Jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyatining subyektiv tomoni aybning to‘g‘ri qasd shakli bilan tavsiflanadi. Shaxs homilani tushirishga qaratilgan harakatlarni sodir etar ekan, homilani qonunga zid sun‘iy ravishda tushirishning ijtimoiy xavfliligini anglashi lozim. Mazkur jinoyat subyektiv o‘ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib, u nafaqat o‘z harakatlarining xavfliligini, balki ularning huquqqa xilofligini ham anglashi ham ma‘lum bo‘ladi.

Sh.M. Rashidovning [10] yozishicha esa, “jinoyatni sodir etish maqsadi va motivlari turlicha (g‘araz, hamdardlik va b.q.) bo‘lishi mumkin bo‘lib, ular jinoyatni malakalashga ta‘sir ko‘rsatmaydi, biroq jazoni individuallashtirishda e‘tiborga olinishi mumkin”.

A.A. Allanova [9] esa, “JKning 114-moddasi birinchi va ikkinchi qismlarida nazarda tutilgan jinoyatlar faqat to‘g‘ri qasd bilan sodir etiladi. Jinoyatni sodir etish motivi va maqsadi jinoyatni kvalifikatsiyasiga ta‘sir qilmaydi”, deb yozadi.

“Jinoiy ravishda homila tushirganlik (abort) jinoyati subyektiv tomondan qasd yoki ehtiyotsizlik (homilador ayolning sog‘lig‘iga shikast yetkazilganda yoki o‘limiga sabab bo‘lganda) shaklida amalga oshiriladi. Jinoyat motivi turlicha bo‘lishi mumkin (ayolga homiladan qutilishga ko‘maklashish istagi, g‘araz va b.q.)”.

Xulosa qilib aytganda, jinoyatning subyektiv tomoni to‘g‘ri qasd bilan tavsiflanadi. Ya‘ni, subyektiv tomondan ushbu jinoyat faqat qasddan sodir etiladi, aybdor noqonuniy tibbiy amaliyot o‘tkazayotganligini to‘liq anglaydi, uning harakatlari natijasida ayolning

homilasi tushishini ko'ra biladi va bunday natija kelib chiqishini xohlaydi. Sud-tergov amaliyoti tahlili esa, jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyati aksariyat hollarda g'araz motivi bilan sodir etilishini ko'rsatmoqda.

Jinoiy ravishda homila tushirish (abort) jinoyatining subyekti masalasi ham maxsus subyekt maqomiga ega. Xususan, JK 114-moddasi birinchi qismida nazarda tutilgan jinoyat maxsus subyekt – shifokor akusher yoki ginekolog tomonidan sodir etiladi.

“Jinoyatning maxsus subyekti deganda, jinoiy javobgarlik yoshiga to'lgan aqli raso jismoniy shaxs hisoblangan, Jinoyat kodeksi moddasi dispozitsiyasida to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatilgan qo'shimcha belgilariga ega bo'lgan yoki ushbu Kodeks moddasi dispozitsiyasida qayd etilgan qilmishni huquqiy jihatdan sharhlash natijasida aniqlanadigan yoxud boshqa qonun hujjatlari normalarida nazarda tutilgan belgilariga ega bo'lgan shaxs tushuniladi”.

P.K. Krivoshein [11] esa, “basharti ayol tomonidan homilani tushirishda uchinchi shaxslar (turmush o'rtog'i, qo'shnisi va b.) ishtiroki aniqlanib, muddatidan oldin tug'ishning sabablari oilaviy-maishiy (og'ir yuk ko'tarish, psixoaktiv moddalarni qabul qilish, tepalikdan qulab tushish, homilador ayol tanasining qizishi va b.) bo'lsa ham ushbu jarayonda qatnashib, homilador ayolga ko'maklashgan tegishli oliy tibbiy ma'lumotga ega bo'lmagan shaxs jinoyat subyekti bo'lishi lozim”, deb yozadi. Biz bunday fikrga qo'shilib bo'lmaydi, deb hisoblaymiz, chunki bunda uchinchi shaxslar va homilaning tushishi o'rtasida sababiy bog'lanish yo'q.

A.A. Allanovanning yozishicha [9], “JKning 114-moddasi birinchi qismida nazarda tutilgan jinoyatning subyekti shifokor akusher-ginekolog, JKning 114-moddasi ikkinchi qismida nazarda tutilgan jinoyatning subyekti esa, 16 yoshga to'lgan har qanday aqli raso shaxs bo'lishi mumkin”.

Jinoiy ravishda homila tushirish (abort)da jinoyat subyekti maxsus subyekt (oliy ma'lumotli tibbiyot xodimi) bo'lishini inobatga olib, jinoyat qonunida muayyan huquqdan mahrum qilish jazosi ham qo'shimcha jazo sifatida nazarda tutilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. <https://lex.uz/docs/6445145#6445724>
2. <https://constitution.uz/uz/pages/humanrights>
3. <https://www.un.org/ru/conferences/population/cairo1994>
4. <https://kun.uz/news/2016/05/12/tarakkij-etgan-davlatlarda-abortionlar-soni-keskin-kamajdi?q=%2Fnews%2F2016%2F05%2F12%2Ftarakkij-etgan-davlatlarda-abortionlar-soni-keskin-kamajdi#!>
5. Ўзбекистон Республикаси Олий судининг 2023 йил 17 июлдаги №07/14-10125-258-сон хати. (Letter No. 07/14-10125-258 of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan dated July 17, 2023.)
6. <https://lex.uz/ru/docs/4951702>
7. Rustambayev M.X. O'zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi kursi. Tom 3. Maxsus qism. Shaxsga qarshi jinoyatlar. Tinchlik va xavfsizligiga qarshi jinoyatlar. Darslik. 2-nashr, to'ldirilgan va qayta ishlangan – Toshkent: O'zR Milliy gvardiyasi Harbiy-texnik instituti, 2018. – B.148. (Rustambayev M.Kh. Course of criminal law of the Republic of Uzbekistan. Tom 3. Special part. Crimes against the person. Crimes against peace and security. Textbook. 2nd edition, supplemented and revised – Tashkent: Military-technical institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan, 2018. – P.148.)

8. Сравнительное уголовное право. Особенная часть: Монография / В. Н. Додонов, О.С. Капинус, – Москва: Юрлитинформ, 2010. – 543 с. (Comparative criminal law. Special part: Monograph / V. N. Dodonov, O. S. Kapinus, – Moscow: Yurlitinform, 2010. – 543 p.)

9. А.А.Алланова Жиноий равишда ҳомила туширганлик (аборт) учун жавобгарлик: қиёсий-ҳуқуқий таҳлил / Ҳуқуқий тадқиқотлар журнали №1 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2022-1> (A.A.Allanova Liability for criminal abortion: a comparative legal analysis / Journal of legal research #1 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2022-1>)

10. <https://cyberleninka.ru/article/n/nasilie-i-viktimnost-v-kriminologicheskoy-analize-prestupnosti>

11. <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-pravovoy-aspekt>